

Lausunto Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Luovien alojen kasvua pitää hallitusohjelman mukaisesti edistää

Kiitämme mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta. Kannanottomme pääkohdat ovat seuraavat:

- Luovat alat ovat kasvuala, jonka talous on kooltaan noin 16,7 miljardia euroa. Ne työllistävät noin 130 000 henkilöä ja niiden osuus BKT:stä on 3,2 % ja työllisyydestä 2,9 %.
- Vaikka tätä kasvua pitäisi nykyisessä taloustilanteessa vauhdittaa, talousarvio ei sisällä kasvua edistäviä toimia. Se ei toteuta hallituksen omaa luovan talouden kasvustrategia eikä kulttuuripoliittista selontekoa, jotka painottavat luovien alojen kasvupotentiaalia ja merkitystä koko yhteiskunnalle.
- Yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistaminen markkinaehtoiseksi olisi valtiolle kustannuksia säästävä keino edistää luovia aloja, ja se pitää välittömästi toteuttaa.
- On positiivista, että hallitus pystyi nopealla aikataululla perumaan väärän tiedon varassa tehdyn kulttuurin ja taiteen avustusten leikkauksen, joka olisi ollut äärimmäisen vahingollinen mm. elokuva- ja av-alalle.

Luovat alat ovat kasvuala – mutta talousarvio ei tue kasvua

On positiivista, että hallitus tunnistaa luovien alojen mahdollisuudet ja painottaa luovien alojen kasvupotentiaalia useissa tuoreissa asiakirjoissaan, kuten kulttuuripoliittisessa selonteossa ja Luovan talouden kasvustrategiassa.

Myös hallitusohjelmassa todetaan, että ”luovilla aloilla sekä tapahtuma-alalla on merkittävä työllisyys- ja kasvupotentiaali” ja luvataan, että ”edistetään luovien alojen kansainvälistymistä” ja ”kehitetään kasvua vauhdittavia malleja av-alalle sekä muille toimialoille, kuten kirjallisuuteen ja musiikkiin.” Valitettavasti tämä talousarvioesitys ei sisällä konkreettisia toimenpiteitä, jotka vauhdittaisivat alan kasvua. Tämä on erityisen huolestuttavaa siksi, että hallituskausi on jo pitkällä.

Luovien alojen kasvuun panostettava

Hallituksen omien linjausten toteuttaminen luovien alojen kasvun osalta edellyttää aktiivisia kasvutoimia, jotka vahvistavat luovien alojen rakenteita, tukevat kansainvälistymistä ja mahdollistavat uusien sisältöjen ja palveluiden kehittämisen.

Hallituksen kulttuuripoliittinen selonteko asettaa tavoitteeksi alan kasvun ja kansainvälistymisen vauhdittamisen sekä rahoituksen varmistamisen kulttuuri- ja luovilla aloilla. Hallituksen viime kesänä julkaisema luovien alojen kasvustrategia haluaa rakentaa luovista aloista yhden keskeisen Suomen kestävästä kasvua ja yhteiskunnan hyvinvointia rakentavista toimialoista.

Tässä suhteessa Business Finlandin tukirakenteeseen esitetty muutos on pettymys. Business Finlandin innovaatiotuet ovat olleet harvoja rahoituskanavia, joista luovan alan yritykset – erityisesti musiikki-, AV- ja pelialat – ovat saaneet tukea. Esimerkiksi vienninedistämiseksi tärkeä messutuki Exhibition Explorer lopetettiin lokakuun alusta. Innovaatiotuen leikkaukset heikentävät mahdollisuuksia kehittää uusia tuotteita ja palveluita, joilla olisi kansainvälistä kasvupotentiaalia.

Business Finlandin t&k-puolen tuet ovat osoittautuneet hankalasti hyödynnettäviksi sisältövetoiselle liiketoiminnalle. Business Finlandin alkuvuodesta luoville aloille suunnatun rahoitushaun tuloksena hakemuksia saapui 78 kappaletta yhteensä lähes 23 miljoonan euron edestä ja tukea myönnettiin 26 hakijalle yhteensä 4,9 miljoonaa euroa.

Business Finlandin osalta myönteistä on, että audiovisuaalisen alan tuotantokannustimen vuotuinen taso säilytettiin 10 miljoonassa eurossa. Kannustimen ehdot sulkevat kuitenkin valtaosan kotimaisista hankkeista pois sen piiristä, ja ehtoja olisi syytä tarkastella uudelleen.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta huolena on myös, että vientirahoitusta Music Finlandille (0,1 miljoonaa) ollaan lakkauttamassa, vaikka kyseessä on erittäin tehokas täsmätuki vienninedistämiseen. Hallitusohjelman ja luovan talouden kasvustrategian linjausten mukaisesti luovien alojen kansainvälistymisen ja viennin edellytyksiä tulisi pikemminkin vahvistaa ja myös tämä budjetin kannalta merkityksetön leikkaus tulisi perua.

Hallituksen aiemmin luoville aloille kohdistamat leikkaukset yhdessä alennetun alv-kannan korotuksen kanssa osuvat erityisesti luovien alojen vapaaseen kenttään. Tämä heikentää alan elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia kasvaa ja menestyä.

Kulttuurin ja taiteen avustusten leikkauksen peruminen positiivista

On positiivista, että hallitus on luvannut perua kulttuurin ja taiteen avustuksiin kohdistuvan leikkauksen, joka olisi ollut erittäin vahingollinen mm. elokuva- ja av-alalle. Kiitämme tästä päätöksestä – se on tärkeä askel oikeaan suuntaan. Se kertoo demokraatiastamme hyvää, että hallitus pystyy varsin nopeasti perumaan väärän tiedon varassa tekemiään päätöksiä.

Hyvitysmaksun uudistus pitää käynnistää viipymättä

Yksityisen kopioinnin hyvityksen 50 % leikkaus säilyi budjetissa ennallaan mikä heikentää luovaa alaa entisestään (momentti 29.80.41). Leikkauksen vaikutukset ovat rajuja ja ne tulevat näkymään täysimääräisinä vuonna 2026, jolloin luovien alojen ruohonjuuritason rahoitus esimerkiksi AVEKin ja Musiikin edistämissäätiön kautta tulee supistumaan merkittävästi.

Tämä heikentää kulttuurin saavutettavuutta erityisesti pienten paikkakuntien musiikkitapahtumien ja av-tuotantojen katoamisena. Kulttuuripoliittisessa selonteossa kulttuurin saavutettavuutta korostetaan yhtenä neljästä keskeisestä tavoitteesta, ja selonteko lupaa lisätä sen rahoitusta. Tämä leikkaus on ristiriidassa selonteon linjausten kanssa.

Yksityisen kopioinnin hyvityksessä ei ole kyse harkinnanvaraisesta tuesta vaan lakiin ja EU-direktiiviin perustuvasta korvauksesta, jota maksetaan kaikissa EU-maissa. Mikäli hallitus ei ole valmis budjetoimaan tähän lakisääteiseen korvaukseen lain edellyttämää kohtuullista summaa, sen tulisi ripeästi edistää järjestelmän uudistamista eurooppalaisen mallin mukaisesti. Tämä toisi valtiolle säästöä, joka mahdollistaisi kulttuurin tuen kasvattamisen valtion menoja lisäämättä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen mukaan yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä on Suomessa EU-oikeuden vastainen. Nykyinen malli tuottaa vain 5,5 miljoonaa euroa vuodessa, vaikka tekijöille aiheutuva haitta on arvioitu 46 miljoonaksi euroksi. Hallituksen tulisiikin mitä pikimmiten käynnistää vaaditut lisäselvitykset ja toimenpiteet järjestelmän uudistamiseksi. Uudistamalla järjestelmä markkinaehtoiseksi – esimerkiksi laite- tai nettiliittymämaksun kautta – voitaisiin:

- Säästää valtion budjetista 5,5 miljoonaa euroa, joka tarvittaisiin kipeästi muuhun kulttuurin tukemiseen

- Lisätä luovan alan omia tuloja
- Vahvistaa alan rakenteita, kuten AVEK ja Musiikin Edistämissäätiö

Luovat alat ovat kasvuala, jota pitää hallitusohjelman mukaisesti edistää

Luovien alojen talous on kooltaan noin 16,7 miljardia* euroa. Ne työllistävät noin 130 000 henkilöä. Niiden osuus BKT:stä on 3,2 % ja työllisyydestä 2,9 %.

Luovien alojen edistämiseen tarvitaan aktiivisia kasvutoimia, Business Finlandin tukien aktiivista suuntaamista luoviin aloihin sekä yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmän uudistus. Luovat alat ovat kasvuala, joiden potentiaali tulisi ottaa vakavasti ja edistää niiden kasvua määrätietoisesti.

** Liitteenä tilastokooste luovien alojen taloudesta, jossa mm. FCG:n tilastokeskuksen aineistojen pohjalta laskema luovien alojen talouden koko*

Espoossa 14.10.2025

Vappu Aura
Puheenjohtaja

Lauri Kaira
Edunvalvontajohtaja

Jäsenjärjestöt. Luovat ry:ssä ovat mukana seuraavat luovan alan järjestöt:

Audiovisual Producers Finland – APFI ry

Avate – Audiovisuaalisen alan tekijät ry

Forum Artis

Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry

Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry

Kopiosto ry

Kuvasto visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö ry

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry

Suomen Kirjailijaliitto

Suomen Musiikintekijät ry

Suomen Musiikkikustantajat ry

Suomen Muusikkojen Liitto ry

Suomen Säveltäjät ry

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry – TTVK